

СТАНОВИЩЕ

по дисертацията на Мартин Миланов за присъждане на образователна и научна степен "доктор" по професионално направление 3.3 Политически науки (Европеистика – Политологични изследвания на ЕС – Европейска идентичност)

дисертационен труд на тема: „Идентичността като Фактор във Външната Политика на Европейския Съюз и Китай“

Кандидатът Мартин Миланов си поставя доста амбициозна задача – (1) изследване на исторически процеси в Китай и в Европа по формиране на идентичност, (2) как тази идентичност се отразява на външната политика на тези два субекта на международните отношения, (3) и обратното – как външният свят и отношенията с него може да влияе на формирането на идентичността на двата субекта. Той е събрал и анализирал солидно количество статии, глави от книги, материали, документи. Като цяло е използвана подходяща методология.

За формиране на Европейската идентичност се взема периода след Втората световна война, ключов за изграждането на колективна европейска идентичност и солидарност. Авторът задълбочено разглежда развитието на Европейския съюз (ЕС) и неговите отношения с останалия свят като изкристализиране на собствена идентичност, но също и представя ЕС като модел за регионална интеграция, който може да оказва влияние на други места по света.

За формирането на идентичност в Китай, според автора, влияят от една страна ‚векът на унижението‘ и изолацията до 1970-те години, а от друга страна - успешните икономически реформи на Дън Сяопин. Като последствие ключови елементи в съвременната китайска идентичност са централната власт на Компартията (ККП), суверенитета, териториалната цялост и икономическото развитие. Приемането на Китай в ООН (след като формално само Тайван е представен в ООН до 1971 г.), а след това и в СТО и други международни организации, постепенно легитимира ККП. Днес Китай е всеобщо-призната втора икономическа сила след САЩ, и играе значителна световна роля.

В дисертацията подробно се разглеждат как се развиват отношенията между ЕС и Китай, базирани на идентичностните им характеристики и промените в света през последните 50 години. Например, ЕС и Китай намират общи теми като околната среда, а нормативният характер на ЕС оказва влияние за преразглеждане на не малко въпроси в ККП относно участието на Китай в световни организации. ЕС често се представя като „нормативна сила“, която защитава демократични ценности, човешки права и върховенство на закона. Тези ценности предизвикват дебати в Китай относно необходимостта от политически реформи и демократизация. Въпреки че китайското правителство често отхвърля тези идеи като „външна намеса“, те все пак оказват влияние върху обществените дискусии и академичните среди в Китай.

Според автора, влиянието на ЕС върху китайската идентичност е многопластово и включва икономически, политически и културни аспекти. Политическите взаимодействия и критики от страна на ЕС предизвикват реакция от китайското правителство. Тези взаимодействия показват, че ЕС играе важна роля в оформянето на съвременната китайска идентичност, като допринася за нейното развитие и адаптация в глобалния контекст. Кандидатът Мартин Миланов заключава, че политическите взаимодействия между ЕС и Китай добре отразяват и идентичността на ЕС, и китайската идентичност. ‚Мека сила‘ и нарастващ културен обмен между ЕС и Китай водят до по-голямо разбиране и приемане на европейските ценности в Китай. Това прави китайското общество по-отворено, въпреки че правителството се стреми да запази традиционните китайски ценности и култура, което води до сложен процес на културна адаптация и синтез.

Влиянието на Китай върху европейската идентичност е също предмет на внимание. Възходът на Китай като глобална икономическа сила, а вече и на политическа сила, предизвиква преосмисляне на геополитическите стратегии на ЕС, който е изправен пред предизвикателството да балансира между икономическите си интереси и необходимостта от защита на демократичните ценности и човешките права.

Взаимодействието с Китай насърчава ЕС да развива по-кохерентна и стратегическа външна политика. Това включва създаването на нови институции и механизми за управление на отношенията с Китай, което от своя страна влияе върху европейската политическа идентичност. Политическите дискурси в Европа също влияят върху възприемането на Китай. Европейските лидери и политици често изразяват своите позиции относно отношенията с Китай, което формира общественото мнение и политическите приоритети на ЕС. Тези дискурси могат да варират от призови за сътрудничество до предупреждения за потенциални заплахи.

Китай е един от най-големите търговски партньори на ЕС, и тази взаимозависимост създава нови форми на икономическа идентичност в Европа, като насърчава иновациите и технологичния обмен. От една страна, те стимулират икономическия растеж и иновациите в Европа чрез инвестиции и търговия. От друга страна, те създават конкуренция за европейските компании и поставят въпроси за икономическата сигурност и устойчивост. ЕС разработва различни политики и стратегии за управление на икономическите отношения с Китай. Това включва мерки за защита на европейските компании от нелоялна конкуренция, както и инициативи за насърчаване на сътрудничеството в области като зелена енергия и технологии. Тези политики отразяват стремежа на ЕС да запази своята икономическа идентичност и конкурентоспособност в глобалната икономика.

Авторът смята, че най-важната външнополитическа роля на ЕС през следващите години е да балансира отношенията между САЩ и Китай, като се старее да подхожда дипломатично, защото външната политика на Китай е силно преплетена между историческото преживяване на страната и влиянието на ККП върху обществените нагласи.

Дисертацията е оригинална, добре структурирана, разбираема, следва логиката.

Могат да се направят следните забележки и предложения за подобряване:

1. В увода се подчертава, че и целта и задачата на дисертацията е да се разгледа как Европейската идентичност се влияе от политиката на ЕС с Китай, но това е доста по минимално от цялостната амбиция, заявена и в заглавието, и след това в текста на дисертацията да се изследва и китайската идентичност, и китайската външна политика, вкл. към не-европейски страни. Какво точно налага избора на тези два актьора - една голяма унитарна държава се сравнява с интеграционен съюз на 28 държави?
2. Както формирането на идентичността, така и външните политики на двата световни актьора са прекалено огромно поле за анализ, а и са доста различни. В Китай външната политика е централизирано-йерархична, дело на един силно овластен президент, без никакво право на никой да критикува или предлага алтернативи. В ЕС е точно обратното - външната политика е под постоянни критики, дискусии, силно фрагментирана.
3. Има доста повторения на обща фактология, на вече изяснени тези. Като че ли авторът ненужно е ‚разтеглил‘ някои текстове, за да се получи обем, вместо да използва място за повече примери, аргументи и доказателства.
4. В определени места във втората половина на дисертацията основния фактор – идентичността - като че ли поизчезва, когато авторът навлиза в анализиране на външната политика на ЕС и Китай и на двустранните отношения между тях.
5. Изникват въпроси – всички ли решения във външната политика и на ЕС и на Китай отразяват идентичността им? Има ли проблемни външно-политически решения, основани прекалено много на национална идентичност, а не на реализъм, рационализъм, конструктивизъм? Ако да, кои са тези решения, кога, при кои лидери на ЕС и на Китай най-силно тези решения са били базирани на идентичност. И обратно - кои решения не са базирани на строга идентичност?
6. Необходима е повече литература за ролята на идентичността във външната политика - липсва например автор като Урсула Старк - https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137431912_7 - има много литература общо за външна политика, и отделно литература за идентичността в ЕС и Китай, но не и литература свързваща двете теми – какво например пишат изследователи за това, как се влияят външно-политическите решения от идентичността. За Identity Politics се пише изключително много от 50 години насам, но това е останало извън обсега на дисертацията.
7. Първата глава е отдадена изцяло за идентичността, втората – изцяло на външната политика, дотук добре, но в третата очакването е тези две теми тясно да се преплетат. Но те си остават до края така разделени.
8. В края са изброени много научни заслуги на дисертацията, но не винаги се намират доказателства за тези заслуги.

Оценка: ПОЛОЖИТЕЛНА

.....
проф. д-р Веселин Поповски

Октомври 2024